

Vrácení daru

Ne každé chování, které není v souladu se společensky uznávanými pravidly slušného chování ve vzájemných vztazích mezi lidmi, naplňuje znaky § 630 občanského zákoníku, nýbrž předpokladem aplikace tohoto ustanovení je kvalifikované porušení morálních pravidel konkrétním chováním obdarovaného, jehož stupeň závažnosti je hodnocen podle objektivních kritérií, a nikoliv jen podle subjektivního názoru dárce.

Ne každé chování, které není v souladu se společensky uznávanými pravidly slušného chování ve vzájemných vztazích mezi lidmi, naplňuje znaky § 630 občanského zákoníku, nýbrž předpokladem aplikace tohoto ustanovení je kvalifikované porušení morálních pravidel konkrétním chováním obdarovaného, jehož stupeň závažnosti je hodnocen podle objektivních kritérií, a nikoliv jen podle subjektivního názoru dárce. Dárce se jako důvodu k vrácení daru nemůže dovolávat skutkových okolností, jež nastaly či existovaly v době před darováním a za nichž byl právní úkon učiněn a o nichž obě strany při uzavírání smlouvy věděly.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.1.2001, sp.zn. 29 Cdo 228/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o určení neplatnosti darovací smlouvy, vedené u Okresního soudu Praha - západ pod sp. zn. 7 C 1968/95, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 16. června 1999 č. j. 26 Co 301/98-126, tak, že rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16. června 1999 č. j. 26 Co 301/98-126 zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala žalobou na prvním žalovaném, aby vyklidil níže označené nemovitosti, které mu darovala darovací smlouvou ze dne 17. května 1993. Žalobkyně požadovala vrácení daru pro chování prvního žalovaného, který podle jejího názoru hrubě porušoval dobré mravy, čímž byly naplněny podmínky uvedené v § 630 občanského zákoníku. Žalobkyně se dále domáhala vůči oběma žalovaným určení neplatnosti právního úkonu spočívajícího v darování těchto nemovitostí, kde dárce je první žalovaný a obdarovanou druhá žalovaná, a to od samého počátku, tj. od 8. 12. 1995. Žalobkyně dále požadovala, aby soud rozhodl, že na základě rozsudku bude v katastru nemovitostí na listu vlastnictví č. 94 pro katastrální území a obec B. vedeného u Katastrálního úřadu P. , případně na tom listu vlastnictví, kde v části B bude zapsána nemovitost popsána ve výroku ad 1 rozsudku, v části A tohoto listu vlastnictví zapsána žalobkyně.

Okresní soud Praha - západ rozsudkem ze dne 5. března 1998 č. j. 7 C 1968/95-104 uložil prvnímu

žalovanému, aby vyklidil nemovitost parc. č. 67 o výměře 31 m² s rekreační chatou ev. č. 32 a parc. č. 374/2 o celkové výměře 605 m², skládající se z dílu I) zahrady o výměře 568 m² a dílu II) ostatní plocha o výměře 35 m², zapsaných u Katastrálního úřadu P. na LV č. 94 pro katastrální území a obec B. okres P.; určil neplatnost právního úkonu spočívajícího v darování nemovitosti popsané ve výroku I rozsudku, kde je dárce první žalovaný a obdarovanou druhá žalovaná, a to od samého počátku, tj. od 8. 12. 1995, a zastavil návrh, že na základě tohoto rozsudku bude v katastru nemovitostí na LV č. 94 pro kat. území a obec B. vedeného u Katastrálního úřadu P., případně na tomto LV, kde v části B) bude zapsána nemovitost popsaná ve výroku I rozsudku a v části A) tohoto LV zapsána O. R. Soud prvního stupně rovněž rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud dospěl k závěru, že ze strany prvního žalovaného docházelo k soustavnému porušování dobrých mravů tím, že bezprostředně po darování přerušil styky se svými rodiči, na bratra žalobkyně podal bezdůvodně trestní oznámení a jednou mu v afektu vyhrožoval zastřelením. O žalobkyni, své matce, prohlašoval urážlivá slova, nazýval ji hrubými výrazy a prohlásil, že si ho pořídila, aby ho týrala. Toto chování prvního žalovaného zhodnotil soud prvního stupně jako porušování dobrých mravů takové intenzity, jakou má na mysli ustanovení § 630 občanského zákoníku. Protože žalobkyně prvního žalovaného vyzvala přípisem ze dne 22. 11. 1995, který byl podán na poštu dne 28. 11. 1995, k vrácení daru, její vlastnické právo ke shora zmíněným nemovitostem se obnovilo a mohla se domáhat vydání věci ve smyslu § 126 občanského zákoníku. Ohledně žalobního návrhu na určení neplatnosti darovací smlouvy uzavřené mezi prvním žalovaným a druhou žalovanou soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně oprávněně požádala prvního žalovaného o vrácení daru a tudíž se obnovilo její vlastnické právo k předmětným nemovitostem, přičemž žalovaní neprokázali, že jde o jiné nemovitosti, než ty, které byly darovány žalobkyni prvnímu žalovanému.

K odvolání žalovaných, které směřovalo proti vyhovujícím výrokům soudu prvního stupně, Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 16. června 1999 č. j. 26 Co 301/98-126 rozsudek soudu prvního stupně ve výrocih o věci samé změnil tak, že žalobu, aby prvému žalovanému bylo uloženo vyklidit v rozsudku označené nemovitosti a aby byla určena neplatnost právního úkonu označeného v rozsudku, zamítl. Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení odvolacího. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, dospěl však k odlišnému právnímu závěru. Podle odvolacího soudu je nepochybné, že způsob, jakým se první žalovaný o své matce vyjadřuje a jakou formou některé její chování hodnotí, není v souladu s obecně uznávaným pojmem „dobré mravy“. Toto chování však nenabývalo takové intenzity, aby byly dány předpoklady, které pro vrácení daru vyžaduje ustanovení § 630 občanského zákoníku. Urážky nebyly vzneseny přímo proti žalobkyni, ani přímo před dalšími osobami (tyto osoby je jen slyšely). Pokud některé z urážek směřovaly přímo proti žalobkyni, pak to bylo většinou v souvislosti s jejím kouřením, které první žalovaný odsuzoval, i když při tom nevolil vždy vhodnou formu. Předpokladem úspěšného uplatnění práva dárce na vrácení daru je skutečnost, že chování obdarovaného, které lze kvalifikovat jako hrubé porušení dobrých mravů, nastane až poté, co dojde k darování. V tomto konkrétním případě však ze zjištění soudu prvního stupně vyplývá (zejména z výpovědi otce žalovaného), že výhrady k chování žalovaného měli rodiče již dříve. Nevhodně se choval již od školních let a v důsledku tohoto chování přestal jeho otec na chatu, která je předmětem sporu, jezdit již v roce 1992, tedy dříve, než žalobkyně chatu žalovanému darovala. Nevhodné chování prvního žalovaného vůči žalobkyni ještě před samotným darováním pak podle názoru odvolacího soudu vyplývá i z toho, jakým způsobem žalobkyně líčila okolnosti předcházející uzavření darovací smlouvy, k němuž měla být podle vlastní výpovědi donucena psychickým nátlakem ze strany prvního žalovaného. Za chování hrubě porušující dobré mravy nelze považovat skutečnost, že se první žalovaný od určité doby se svými rodiči nestýká. Oba rodiče jsou zdraví a nepotřebují pomoc ze strany prvního žalovaného. Pokud je žalovanému vytýkáno jeho chování vůči strýci - bratru žalobkyně, nemůže být toto chování důvodem k vrácení daru. Ustanovení § 630 občanského zákoníku hovoří o tom, že nevhodné chování obdarovaného musí směřovat vůči dárce či členům jeho rodiny.

Na rozdíl od soudu prvního stupně, který do okruhu členů rodiny zařadil i sourozence dárce, má odvolací soud za to, že pod pojmem „člen rodiny“, použitým v § 630 občanského zákoníku, je nutno rozumět jen manžele, popř. manžele a děti ve smyslu definice v § 1 odst. 2, popř. v dalších ustanoveních zákona o rodině. Nevhodné chování prvního žalovaného vůči žalobkyni i vůči jeho otci nenabýlo podle názoru odvolacího soudu tak značné intenzity ani soustavnosti, aby vyvolalo tak zásadní a výjimečný zásah do vlastnického práva, jako je vrácení darovaných nemovitostí. Neobnovilo se tudíž vlastnické právo žalobkyně k předmětným nemovitostem a odvolacímu soudu nezbylo, než napadený rozsudek ve výroku o vyklizení prvního žalovaného z uvedených nemovitostí změnit a žalobu v plném rozsahu v této části zamítnout. Pokud jde o druhý vyhovující výrok napadeného rozsudku, shledal odvolací soud i v tomto případě odvolání obou žalovaných důvodným. Žalobkyně se v této části žaloby domáhala určení, že darovací smlouva uzavřená ohledně předmětných nemovitostí mezi prvním a druhým žalovaným, je neplatná. Za situace, kdy odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně v prvním vyhovujícím výroku a žalobu na vyklizení zamítl, ztratila žalobkyně aktivní legitimaci k vedení tohoto sporu a kromě toho není dán ani naléhavý právní zájem na tomto určení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jež odůvodnila tím, že řízení před odvolacím soudem bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci /§ 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř./, a odvolací soud věc nesprávně právně posoudil /§ 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř./.

Vadu řízení spatřuje v tom, že odvolací soud nevyhověl jejímu návrhu ze dne 9. 12. 1998 na doplnění dokazování výsledky dvou svědků, jímž reagovala na doplňující návrh žalovaných učiněný při jednání dne 3. 11. 1998, přičemž v odůvodnění rozsudku soud nevyložil, proč navrhované důkazy nebyly provedeny. Odvolací soud založil svůj rozsudek na nesprávném právním posouzení věci, když nepřihlédl k tomu, že intenzitu porušení dobrých mravů nelze posuzovat mechanicky, ale je nutno uvážit všechny aspekty projednávané věci a hodnotit je ve všech souvislostech s přihlédnutím ke konkrétní situaci, v níž se účastníci řízení nacházeli. Žalobkyně se přiklonila k názoru soudu prvního stupně i v posouzení, zda jejího bratra je nutno považovat za člena rodiny. Podle jejího názoru je nutno vycházet ze skutečného vztahu mezi ní a bratrem a neaplikovat mechanicky ustanovení zákona o rodině, které s obdobně vyhraněnými situacemi nepočítá. Žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší soud České republiky zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaní podali k dovolání žalobkyně vyjádření, v němž uvádějí, že dovolání nepovažují za důvodné, neboť podle jejich názoru bylo dokazování úplné a odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Dále poukazují na to, že odvolací soud posoudil věc správně i z právního hlediska, jestliže intenzitu porušování dobrých mravů považoval na nedostačující pro aplikaci ustanovení § 630 občanského zákoníku a poukázal i na to, že vztahy prvního žalovaného a jeho rodičů nebyly dobré již před darování předmětných nemovitostí. Žalovaní navrhli, aby dovolací soud dovolání zamítl.

Podle ustanovení části dvanácté hlavy I bodu 17 zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tedy podle občanského soudního řádu ve znění platném do 31. 12. 2000 – dále jen „o. s. ř.“).

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po

zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou a že je podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 237 odst. 1 o. s. ř. či jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci /§ 242 odst. 3 písm. b) o. s. ř./ Vzhledem, k tomu, že dovolatelka ve svém dovolání namítla, že postup odvolacího soudu byl stížen jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, zabýval se Nejvyšší soud nejprve posouzením řízení před odvolacím soudem z tohoto hlediska.

Jiné (tj. v § 237 odst. 1 o. s. ř. neuvedené) vady řízení jsou způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. O takovou vadu se jedná mj. tehdy, kdy nebyl soudem proveden navržený důkaz, aniž soud v odůvodnění rozsudku přesvědčivě odůvodnil, proč tento důkaz neprovedl.

V dané věci žalobkyně v podání ze dne 9. 12. 1998 navrhla, aby odvolací soud doplnil dokazování výsledkem svědků Ing. M. H. a Ing. M. B. , kteří se měli zejména vyjádřit k tvrzením žalovaných ohledně jejich chování ve sporné chatě a k dalším blíže nespecifikovaným aspektům projednávané věci. Odvolací soud výsledkem těchto svědků neprovedl, aniž svůj postup odůvodnil. Za této situace dovolací soud dovodil, že tím odvolací soud řízení zatížil vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Dovolací soud dále posuzoval námitku žalobkyně, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1, odst. 3 věty první o. s. ř. je dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo soud aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

V dané věci rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že nebyl splněn zákonný předpoklad pro vyhovění žaloby, spočívající v kvalifikovaném porušení dobrých mravů prvním žalovaným vůči žalobkyni, resp. členům její rodiny po obdarování. V důsledku této skutečnosti se neobnovilo vlastnické právo žalobkyně ke sporným nemovitostem a žalobkyně tudíž není ani aktivně legitimována v řízení o určení neplatnosti darovací smlouvy ze dne 8. prosince 1995, kterou první žalovaný daroval tyto nemovitosti druhé žalované, ani není dán naléhavý právní zájem na vydání tohoto určovacího rozhodnutí.

Podle § 630 občanského zákoníku se dárce může domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy.

Podle tohoto ustanovení právní vztah z darování zaniká na základě kvalifikovaného porušení dobrých mravů chováním obdarovaného vůči dárce, popř. členům jeho rodiny, a dále na základě jednostranného právního úkonu dárce vůči obdarovanému, kterým se domáhá vrácení daru. Právo na vrácení daru vzniká dárce okamžikem jednání obdarovaného, který svým chováním hrubě porušil dobré mravy.

Při právním posouzení je třeba vycházet z toho, že předpokladem úspěšného uplatnění práva dárce není jakékoliv nevhodné chování obdarovaného nebo pouhý nevděk, ale takové chování, které s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu lze kvalifikovat jako hrubé porušení dobrých mravů. Obvykle jde o porušení značné intenzity nebo o porušování soustavné, a to ať už fyzickým násilím, hrubými urážkami, neposkytnutím potřebné pomoci apod. Ne každé chování, které není v souladu se společensky uznávanými pravidly slušného chování ve vzájemných vztazích mezi lidmi, naplňuje znaky § 630 občanského zákoníku, nýbrž předpokladem aplikace tohoto ustanovení je kvalifikované porušení morálních pravidel konkrétním chováním obdarovaného, jehož stupeň závažnosti je hodnocen podle objektivních kritérií, a nikoliv jen podle subjektivního názoru dárce. Dárce se jako důvodu k vrácení daru nemůže dovolávat skutkových okolností, jež nastaly či existovaly v době před darováním a za nichž byl právní úkon učiněn a o nichž obě strany při uzavírání smlouvy věděly.

Podle ustálené judikatury, která našla svůj výraz i v komentáři k ustanovení § 630 občanského zákoníku (Občanský zákoník – komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 1996, str. 548) se za členy rodiny dárce považují kromě rodičů a dětí i další příbuzní v řadě přímé a sourozenci. Nejvyšší soud neshledává důvod pro to, aby se od této již konstantní judikatury odchýlil. Pokud tedy odvolací soud nepřihlédl při svém rozhodování k chování prvního žalovaného vůči jeho strýci, bratru žalobkyně, interpretoval ustanovení § 630 občanského zákoníku nesprávně.

Otázka, zda chováním obdarovaného byly hrubě porušeny dobré mravy, je především otázkou skutkovou. Pro zodpovězení této otázky bylo nutno v daném případě zjistit a poté posoudit, jak se první žalovaný po uzavření darovací smlouvy s žalobkyní vůči ní a vůči členům její rodiny choval. Bylo tedy nutno posoudit i jeho chování vůči bratru žalobkyně M. H. a poté všechny zjištěné skutkové okolnosti komplexně zhodnotit. Veden nesprávným právním názorem však odvolací soud chování prvního žalovaného vůči bratru žalobkyně nehodnotil. Odvolací soud přitom na posouzení otázky, zda se první žalovaný choval vůči žalobkyni a členům její rodiny v hrubém rozporu s dobrými mravy a zda se v důsledku této skutečnosti a následného požadavku žalobkyně na vrácení daru obnovilo její vlastnické právo k předmětným nemovitostem, učinil závislým i posouzení otázky aktivní věcné legitimace k vedení sporu o určení neplatnosti darovací smlouvy ze dne 8. 12. 1995 uzavřené mezi prvním žalovaným a druhou žalovanou a naléhavého právního zájmu na vydání tohoto určovacího rozhodnutí. Rozhodnutí odvolacího soudu tedy spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 1 věty za středníkem o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil a podle § 243b odst. 2 první věty o. s. ř. mu věc vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)

- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)